

УДК 130.32

Людина як об'єкт та суб'єкт громадянського суспільства

Теоретико-методологічні уявлення про громадянське суспільство сформувалися у рамках західної ліберальної концепції, які виходять з того, що розумно організоване суспільство здатне породити у світі досконалий порядок, заснований на здоровому глузді, науці і справедливості, а держава, що базується на цих началах, гарантує єдність суспільного життя і забезпечує прогрес, вища мета якого – особиста свобода, політична і економічна активність громадян і соціальна захищеність. Громадянським являється тільки таке суспільство, у якому поряд з вище перерахованими компонентами сама структура соціальних відносин побудована так, що громадянин розглядає себе як головний елемент суспільного облаштування. Це не просто набір політичних і правових механізмів, інститутів, а певний стан умонастроїв, моральності, яка дозволяє конкретній людині постійно відчувати, що вона є об'єктом і суб'єктом громадянського суспільства [1].

Основою громадянського суспільства є приватна власність, яка може існувати і розвиватися у різних формах. Існуюча теоретична спадщина та деякі наукові розробки дають змогу визначити основні риси формування громадянського суспільства: 1) забезпечення свободи та ініціативності людини, що спрямовані на задоволення її потреб і не шкодять загальним інтересам у такий розвиток суспільних відносин, за якого людина розглядається як мета, а не як засіб; 2) ліквідація відчуженості людини від соціально-економічної структури і політичних інститутів та реальне забезпечення здійснення рівних для всіх можливостей; 3) забезпечення прав і свобод людини і громадянина державою, її органами та соціальними суспільними структурами громадянського суспільства; 4) різноманітність форм власності, серед яких приватна власність у її різних формах посідає

домінуюче місце як основа ініціативної творчої підприємницької діяльності;

- 5) здійснення справедливого твердження, що лише у власності особа виступає як розум і тільки, володіючи власністю, людина може бути насправді вільною та ініціативною у своїх починаннях;
- 6) реалізація різноманітності духовного життя суспільства, в основі якого визнання гуманізму й демократії за сутністю загальнолюдських цінностей;
- 7) наявність середнього класу як соціальної бази громадянського суспільства;
- 8) відсутність жорсткої регламентації з боку держави приватного життя членів суспільства;
- 9) існування розвиненої соціальної структури, яка гарантує задоволення інтересів різних соціальних груп і верств населення;
- 10) активна участь у суспільному житті недержавних самоврядних спільнот (сім'я, корпорації, громадські організації, трудові колективи, конфесійні та інші об'єднання людей);
- 11) визнання і матеріалізація ідеї верховенства права, особливістю якого має бути поділ на публічне й приватне, основними ознаками якого є орієнтація на людину-власника;
- 12) рівний правовий статус у цивільних відносинах, поєднання інтересів державних громадянських структур і громадянина;
- 13) корінне регулювання відносин у сфері підприємництва і ринкового господарювання;
- 14) розвиток нових галузей права, орієнтованого на регулювання підприємницької діяльності (комерційного, вексельного, банківського, договірної) [2].

Теоретико-методологічні засади пізнання громадянського суспільства як головного конструктору розвитку сучасного українського суспільства пов'язані з тим, що становлення громадянського суспільства відбувається у міру еволюційного розвитку людства у результаті поєднання соціально-економічних, колективних, солідарних, відповідальних, легітимних і публічних форм самореалізації суб'єктів усвідомленої цілеспрямованої діяльності на благо держави і людини. Громадянське суспільство притягує до себе все людське, що є у людини, і сприяє переходу громадянина на рівень соціально-політичної особистості, що сприяє поєднанню у ній моральної, культурно-цивілізаційної, суспільно-політичної та економічної

самодостатності. Зміст специфіка конкретних моделей громадянського суспільства, зумовлюється універсально-типовими та унікальними властивостями, а також структурно-композиційним розташуванням, особливостями внутрішньосистемної взаємодії і взаємовпливу. Як свідчить аналіз, у перехідний період становлення української державності спостерігається формування якісно нової моделі громадянського суспільства, в основі якої розростання деструктивних сил і дезорганізаційних тенденцій. Формування і розвиток громадянського суспільства представляє собою достатньо суперечливий, тривалий процес, який детермінується варіативним синтезом природно-генетичних умов, потреб і інтересів людини, соціальних умов і обставин, закономірних і випадкових, історичних і ситуативних факторів [5].

У структурі громадянського суспільства слід виокремити особистісно-унікальні, корпоративні, поселенські, суспільно-державні, цивілізаційні та інші моделі громадянської самореалізації. Перехід від однієї моделі до іншої відрізняється ознаками еволюційної та революційної діалектичності, для якої характерними є єдність і боротьба протилежних начал, перехід кількісних змін у якісні, заперечення заперечення, відживаючих, консервативних, ослаблених компонентів більш інноваційними, життєстійкими, більш стабільними. У конкретно-історичних, ситуативно-конкретних умовах перехідний період формування і розвитку нової моделі громадянського суспільства може супроводжуватися зростанням консервативних і деструктивних властивостей і ознак, як це має місце в сучасній українській дійсності [6].

Взаємодія органів виконавчої влади з інститутами громадянського суспільства може набувати різних форм залежно від цілей і характеру виконуваної роботи, обсягу повноважень суб'єктів, масштабу взаємодії (загальнодержавний, регіональний, місцевий рівень). Активно використовуються, зокрема, такі форми взаємодії: участь зазначених інститутів у розробленні та обговоренні проектів нормативно-правових актів

з питань, що стосуються суспільно-економічного розвитку держави, інтересів широких верств населення, прав і свобод людини та громадянина; здійснення інститутами громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади щодо розв'язання проблем, що мають важливе суспільне значення, у формі громадського моніторингу підготовки та виконання рішень, експертизи їх ефективності, подання органам виконавчої влади експертних пропозицій; надання інститутами соціальних послуг відповідно до укладених договорів; утворення спільних консультативно-дорадчих та експертних органів, рад, комісій, груп для забезпечення врахування громадської думки у формуванні та реалізації державної політики; співпраця органів виконавчої влади з інститутами з підготовки та перепідготовки кадрів, спільного навчання державних службовців та представників інститутів навичків ефективної взаємодії, ознайомлення широких верств населення з формами його участі у формуванні та реалізації державної політики; проведення органами виконавчої влади моніторингу і аналізу громадської думки, забезпечення своєчасного публічного реагування на пропозиції та зауваження громадськості; виконання спільних проектів інформаційного, аналітично-дослідницького, благодійного і соціального спрямування [7].

Налагодження комунікацій між органами виконавчої влади, інститутами громадянського суспільства та суб'єктами господарювання. На даний час існує потреба у розвитку міжсекторної співпраці: органи виконавчої влади - інститути громадянського суспільства - суб'єкти господарювання. Органи виконавчої влади сприяють підвищенню соціальної відповідальності суб'єктів господарювання, що є умовою формування в суспільстві культури благодійництва і меценатства. Це передбачає: розроблення механізму налагодження комунікацій між органами виконавчої влади, інститутами та суб'єктами господарювання; заохочення благодійництва і меценатства; стимулювання участі суб'єктів господарювання у розв'язанні соціальних проблем.

Громадянське суспільство представляє собою складну систему міжіндивідуальних відносин, що відображають у суспільній свідомості поведінські норми і загальнолюдські цінності, що виступають основою ефективного вирішення соціально значимих питань. Проблема розвитку громадянського суспільства в соціумі зумовлена необхідністю наявності у ньому правової держави, сформованої і збалансованої ринкової економіки, середнього класу як носія гуманістичних їх цінностей і правової культури. В глобалізованому світі на зміну відносинам «людина-держава» приходять новий зав'язок «людина-громадянське суспільство-держава», де відбувається підвищення рівня правосвідомості і правової активності громадян. Громадянське суспільство є результат компромісу між різними частинами і груповими інтересами, носії яких створюють важливість і неминучість організованого сумісного буття, але у той же час зацікавлені у збереженні своєї свободи і своїх життєвих ідеалів і цінностей [8].

Список використаних джерел

1. Вернадский В.И. Бисфера и ноосфера / Владимир Иванович Вернадский. – М.: Айрис Пресс, 2007. – 576 с.
2. Вернадский В.И. Научная мысль как планетное явление / Владимир Иванович Вернадский. - М.: Наука, 1991.- 272с.
3. Воронкова В.Г. Філософія глобалізації: соціоантропологічні, соціоекономічні та соціокультурні виміри. Монографія. / Воронкова Валентина Григорівна. – Запоріжжя: Видавництво ЗДІА, 2010. – 272с.
4. Гидденс Э. Ускользающий мир: как глобализация меняет нашу жизнь / Пер. с англ. – М.: Издательство «Весь Мир», 2004. – 120 с.
5. Громадянські організації удискурсі демократизації суспільства: монографія / Мін-во освіти і науки; Нац. пед. ун-т імені М.П.Драгоманова; за науковою ред. В.П.Беха; редкол.: В.П.Бех (голова), Г.О.Нестеренко (заст. голови) [та ін.]. – К.: Вид-во імені М.П.Драгоманова, 2011.- 680с.
6. Заблоцький В. Лібералізм: ідея, ідеал, ідеологія / Віталій Заблоцький. — Донецьк: Янтра, 2001. — С. 181—183, 254—268, 288—293.

7. Карась А.Ф. Громадянське суспільство і національна культура / Гуманізм за утвердження громадянського суспільства в Україні. – Вісник Львівського університету. – 1995. – Вип.32. – С.11-18.

8. Кастельс М. Информационная эпоха. / М. Кастельс // Экономика, общество, культура. – М.: ГУ ВШЭ, 2000. – 607 с.

Сидоренко С. В. Людина як об'єкт та суб'єкт громадянського суспільства / С. В. Сидоренко // Теоретичні та практичні засади розвитку менеджменту організацій та адміністрування в умовах незалежності України: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої 25 річниці незалежності України та 20-річчю кафедри менеджменту організацій та управління проектами - Запоріжжя, 2016. – С.72-75.